

Cuprins

<i>Lista hărților</i>	8
<i>Lista casetelor și tabelelor</i>	9
Prefață	13
Introducere. Istoria strategică	15
1. Teme și contexte ale istoriei strategice	19
Introducere : un cadru constrângător	19
Teme	20
Contexte	25
Concluzii	28
2. Carl von Clausewitz și teoria războiului	31
Introducere : o teorie pentru toate epocile	31
Idei strategice și comportament strategic	32
Jomini și Clausewitz	36
Concluzii	44
3. De la războiul limitat la războiul național. Revoluția Franceză și calea napoleoniană în război	49
Introducere : două transformări	49
Războiul limitat și marele război	51
Revoluția Franceză și războaiele ei	55
Arta războiului la Napoleon	58
Probleme ale căii napoleoniene în război și în luptă	63
Eșecul politic și strategic	65
Concluzii	67
4. Secolul al XIX-lea, partea I. O perspectivă strategică	71
Introducere : întinderea istoriei strategice	71
Un secol violent	72
Implicații ale Revoluției Industriale : povestea strategică	74
Concluzii	79
5. Secolul al XIX-lea, partea a II-a. Tehnologia, lupta și ordinea internațională	83
Introducere : de la Waterloo la Marna	83
Armele și războiul	85
Istoria strategică și politica	92
Concluzii	95

6. Primul Război Mondial, partea I. Controverse	99
Introducere : cum s-a creat secolul XX	99
O istorie contestată	101
Concluzii	107
7. Primul Război Mondial, partea a II-a. Războiul modern	111
Introducere : educarea prin experiență	111
Desfășurarea războiului	112
Lupta modernă	117
Concluzii	122
8. Armistițiul de douăzeci de ani, 1919-1939	127
Introducere : decenii contrastante	127
Tratatul de la Versailles și moștenirea Marelui Război	128
Contextul politic în schimbare : implicații strategice	134
Concluzii	140
9. Mecanizarea războiului	143
Introducere : revoluția în afacerile militare	143
Lupta terestră	144
Puterea aeriană	146
Puterea maritimă	148
Concluzii	150
10. Al Doilea Război Mondial în Europa, partea I.	
Structura și desfășurarea războiului total	153
Introducere : războiul total	153
Structura războiului	156
Desfășurarea războiului	159
Concluzii	170
11. Al Doilea Război Mondial în Europa, partea a II-a.	
Cum să înțelegem războiul	175
Introducere : care a fost miza războiului ?	175
Războiul lui Hitler	176
Luptele, 1939-1945	178
De ce a pierdut Germania ?	181
Concluzii	186
12. Al Doilea Război Mondial în Asia-Pacific, partea I.	
Japonia și politica imperiului	189
Introducere : un război global	189
Încercarea imperialistă japoneză	192
Japonia și Statele Unite : alunecarea spre război	195
Concluzii	198
13. Al Doilea Război Mondial în Asia-Pacific, partea a II-a. Strategia și lupta	201
Introducere : pe marginea prăpastiei	201
Strategia japoneză	202
Strategia americană	205

Sfârșitul pentru Japonia	212
Concluzii	214
14. Războiul Rece, partea I. Politica și ideologia	219
Introducere : de la război la pace – consecințele celui de-al Doilea Război Mondial	219
De la pacea rece la Războiul Rece	223
Noi perspective asupra Războiului Rece	228
Evaluări provizorii	236
Concluzii	239
15. Războiul Rece, partea a II-a. Revoluția nucleară	241
Introducere : provocarea strategică	241
Bomba	243
Revoluția nucleară	245
Strategia nucleară	247
Cursa înarmărilor nucleare	253
Concluzii	254
16. Război și pace după Războiul Rece. Un deceniu interbelic	257
Introducere : teza interbelică	257
O lume unipolară	260
„Războaie noi” și „războaie vechi” : un deceniu sângeros	263
Concluzii	271
17. 11 septembrie 2001 și era terorii	273
Introducere : revenirea narațiunii dominate	273
11 septembrie 2001 : al treilea război mondial ?	273
Războiul : de la Epoca Industrială la Epoca Informației	278
Concluzii	281
18. Războiul neregulat. Gherile, insurgenți și teroriști	283
Introducere : două tipuri de război	283
Războiul de gherilă, insurgența și terorismul	284
Războiul neregulat : trecere în revistă	292
Terorismul și contra-terorismul	295
Al Qaeda și „Noul Terorism”	297
Concluzii	300
19. Războiul, pacea și ordinea internațională	303
Introducere : ciclul război-pace	303
Noi ordini mondiale	305
Concluzii	315
20. Concluzii. Istoria strategică viitoare va semăna în mod necesar cu trecutul?	319
<i>Glosar</i>	321
<i>Bibliografie</i>	325
<i>Index</i>	337

Războaiele din secolul al XIX-lea au adus multe dovezi ale impactului strategic al procesului răspândit și în curs de accelerare al industrializării. De asemenea, ele au atras atenția celor preocupați de semnificația sentimentului național, apărut pentru prima dată ca forță motrice în America în anii 1770, apoi în Franța, Prusia și Rusia o generație mai târziu. Perioada 1815-1914 s-a încheiat printr-un conflict prelungit între armate de milioane de oameni, încheștate într-o luptă neconcludentă timp de patru ani și jumătate. În Primul Război Mondial nu au existat bătălii decisive, așa cum ne amintește Michael Howard, poate exagerând (2004, p. 53). Această afirmație în general plauzibilă a fost consecința stării tehnologiei, militare și civile, și a efectivelor foarte mari ale armatelor implicate în luptă. Marele Război a fost încheierea temporară, chiar dacă plină de dinamism, a tendințelor și proceselor despre care discutăm în acest capitol și în cel anterior, însă ar fi o eroare gravă să presupunem că marșul de la Waterloo la Marna a fost în totalitate în linie dreaptă. Clausewitz s-a întrebat dacă războaiele Revoluției Franceze și cele napoleoniene au prevestit războaiele viitorului :

Începând cu Bonaparte, așadar, războiul, mai întâi între francezi și apoi între dușmanii lor, a devenit din nou preocuparea populației în ansamblu, a dobândit un caracter complet diferit sau, mai curând, s-a apropiat de caracterul său adevărat, de perfecțiunea absolută. Părea că resursele mobilizate erau infinite ; toate limitele au dispărut în forța și entuziasmul manifestat de guverne și supușii lor. Această forță a fost intensificată de diferiți factori : cantitatea mare a resurselor disponibile, plaja largă de oportunități și profunzimea sentimentului trezit în general. Unicul scop al războiului era de a-l răsturna pe oponent (...) Războiul, neimpiedicat de vreo constrângere convențională, se dezlănțuise în toată furia lui primară. Acest fapt se datora unui fenomen nou : participarea populației în marile chestiuni ale statului ; iar această participare, la rândul ei, a rezultat parțial din impactul Revoluției asupra condițiilor interne ale fiecărui stat și parțial din pericolul reprezentat de Franța pentru toată lumea (...) Oare așa se va întâmpla în viitor ? Oare de acum înainte fiecare război din Europa se va face cu toate resursele statului și, ca urmare, se va duce numai cu privire la chestiunile majore care îi afectează populația ? Sau vom vedea din nou o separare graduală între guvernare și populație ?

Clausewitz a încheiat această speculație notând că „odată ce barierele – care, într-un anumit sens, constau numai în ignoranța omului față de ceea ce este posibil – sunt îndepărtate, nu este atât de simplu să le instalezi din nou. Cel puțin atunci când miza o reprezintă interesele majore, ostilitatea reciprocă se va manifesta la fel ca în prezent” (1976, pp. 592-593).

Clausewitz este citat atât de mult pentru că ajunge la esența preocupărilor primare. Ce caracter au avut războaiele din Europa și din America în secolul al XIX-lea ? Temerile teoreticianului au fost confirmate de evenimente ? Să subliniem că Clausewitz făcea speculații strict cu referire la contextul politic al războiului, și nicidecum la condițiile materiale în care are loc. Pentru o perspectivă speculativă plină de temeri asupra viitorului material al războiului, aproape contemporană cu avertismentul politic al lui Clausewitz, trebuie să revenim asupra scrierilor lui Jomini. Lucrarea lui celebră, publicată în 1838, la numai șapte ani după moartea lui Clausewitz, conținea aceste gânduri oarecum profetice :

Dotarea cu armament a armatelor mai poate fi îmbunătățită foarte mult ; statul care va face primul aceste îmbunătățiri va obține avantaje mari. În ceea ce privește artileria, au rămas puține de dorit, dar armele ofensive și defensive ale infanteriei și cavaleriei merită atenția unui guvern prevăzător.

Noile invenții din ultimii 20 de ani [1818-1838] par că prevestesc o mare revoluție în organizarea armatei, armament și tactică. Doar strategia va rămâne nemodificată, având aceleași principii ca în timpul lui Scipio și Cezar, Frederic și Napoleon, pentru că ele nu depind de natura armelor și de organizarea trupelor.

Mijloacele de distrugere se apropie de perfecțiune cu o rapiditate înfricoșătoare. Rachetele lui Congreve, despre al căror efect și direcție se spune că pot fi controlate de către austrieci – obuzierele cu șrapnel, care lansează o ploaie de proiectile la distanța la care ajung gloanțele – tunurile cu aburi Perkins, care lansează tot atâtea obuze cât un batalion – vor înmulți șansele de distrugere, ca și cum măcelurile de la Eylau, Borodino, Leipzig și Waterloo nu au fost suficiente pentru a decima populațiile europene.

(Jomini, 1992, p. 48)

Jomini a demonstrat failibilitatea tipică a predicțiilor specifice, dar este dificil să îi respingem judecata generală, care vine în completarea afirmațiilor lui Clausewitz.

Rezultatul a fost un sinergism fatal între progresele materiale și implicarea populară în politica statului înțeleasă drept cauză națională. Marele Război pentru Civilizație a exemplificat mult prea clar, din 1914 până în 1918, faptul că, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și în primii ani ai secolului XX, moștenirea politică și socială a revoluției americane și a celei franceze, în combinație cu produsele Revoluției Industriale, au dus la apropierea de războiul total. Chiar dacă războiul total este un concept controversat, el are o definiție utilă: un război făcut cu toate resursele societăților beligerante. Dar drumul spre Marna în 1914 nu a fost în niciun caz unul drept, iar cei care l-au parcurs nu își puteau cunoaște dinainte destinația.

Armele și războiul

După 1815, guvernele marilor puteri din Europa continentală erau hotărâte să repună barierele despre care avea să scrie Clausewitz, concepute și operate pentru ca războiul să nu devină o activitate periculos de populară. Istoria strategică nu se poate concentra strict asupra contextului politic extern al statelor; în plus, trebuie să se ia în calcul întreaga dimensiune internă. Bineînțeles, a existat un efort oficial intens pentru a înțelege semnificația evoluțiilor tehnologice care s-au revărsat asupra ierarhiilor militare ca oportunități și posibilități. Dar, în paralel, exista preocuparea constantă de a menține controlul social și de a reglementa armata astfel încât ordinea socială și politică tradițională să nu fie subminată. Potrivit unuia dintre motivele invocate de mulți comentatori pentru a explica de ce în secolul al XIX-lea războaiele dintre marile puteri au fost rare, purtate cu mijloace limitate și cu scopuri limitate, perioada cuprinsă între 1792 și 1815 a reprezentat un avertisment îngrozitor. Confruntarea extinsă și intensă promova pasiuni populare și, aproape inevitabil, ducea la revoluție socială și politică. Războiul Franco-Prusac din 1870-1871, chiar dacă a avut un scop limitat pentru ambele părți, a demonstrat încă o dată că războiul la scară largă trebuie să fie acceptat de public, precum și că poate încuraja haosul social și chiar revoluția. Atunci când analizăm armatele din Europa secolului al XIX-lea, armate care făceau eforturi să se adapteze la goana inovației tehnice în care le aruncase procesul inovației devenit rutină, luăm în considerare atât

pilonii instituționali ai ordinii politice și sociale, cât și instrumentele de politică externă. Iar această afirmație se aplică în cazul multor țări în secolul XX, așa cum s-a aplicat în secolul al XIX-lea.

Potrivit istoricului Brian Holden Reid, „este incontestabil faptul că între 1815 și 1875 războiul s-a transformat sub aspectul scării, impactului și puterii de distrugere” (Reid, 2002, p. 24). Putem extinde această opinie și afirma că, în mod similar, războiul s-a transformat și între 1875 și 1914, deși în acest interval de timp au existat mai puține cazuri de înfruntare propriu-zisă între marile puteri europene, pentru a testa enunțurile teoriilor rivale. Dacă nu ținem seama de practica aproape continuă a războaielor coloniale din acei ani, numai Marea Britanie și Rusia au purtat războaie împotriva unui dușman modern, deși, în cazul britanic, burii erau un inamic modern neregulat, chiar dacă era bine înarmat, foarte motivat și priceput din punct de vedere tactic. În capitolul 7 vom explica modul în care caracterul și purtarea războiului s-a transformat între 1914 și 1918. Nu este surprinzător faptul că în fiecare dintre aceste intervale de timp – 1815-1875, 1875-1914 și 1914-1918 – consecința dominantă a inovației tehnologice și industrializării a fost o creștere semnificativă la nivelul puterii de foc. Timp îndelungat, puterea de foc a infanteriei a fost elementul cel mai important, dar, începând cu anii 1890, puterea de foc a artileriei a cunoscut îmbunătățiri graduale și, în cele din urmă, a depășit potențialul tactic al armelor de infanterie. Totuși, cel puțin la fel de importante precum creșterea semnificativă a letalității armelor au fost două demonstrații clare ale potențialului pasiunii populare pentru extinderea războiului.

Primul exemplu a fost evoluția Războiului Civil American de la ceea ce începuse ca un război limitat – de partea Sudiștilor, pentru a convinge Uniunea să permită statelor secesioniste să se desprindă printr-un acord reciproc, iar de partea Unioniștilor, pentru a constrânge Sudul să se răzgândească. Până în 1864, cele două părți beligerante și-au mobilizat populațiile și industriile, în cazul Confederației creându-se industrii noi, iar armatele Uniunii încălcând tradiția și pornind intenționat un război direct împotriva societății dușmanului. Proclamația Preliminară privind Emanciparea, emisă de Președintele Lincoln pe 22 septembrie 1862, a fost o inițiativă politică ce a dat o lovitură ordinii sociale sudiste. În 1864, generalul Ulysses S. Grant i-a ordonat comandantului cavaleriei, generalul Philip S. Sheridan, să distrugă Valea Shenandoah, grâнарul Confederației. Lui Sheridan i s-a ordonat „[să ia] toate proviziile, furajele și animalele pentru a fi folosite sub comanda dumneavoastră. Ce nu poate fi consumat, distrugeți” (Reid, 2002, p. 165). Dar exemplul celebru de purtare a unui război împotriva societății inamice a fost „marșul spre mare” al generalului William T. Sherman – de la Atlanta la Savannah – prin Georgia, și apoi la nord, prin cele două Carolina, din noiembrie 1864 până în aprilie 1865. Sherman a ordonat toată distrugerea materială de care era capabilă armata lui alcătuită din veterani din vest, tot mai motivați ideologic. Cel mai important, aceste cazuri de comportament extrem erau contrare concepțiilor tradiționale asupra războiului.

Al doilea exemplu poate fi considerat un simbol al perioadei respective și a fost privit ca atare de mulți dintre soldații vremii, inclusiv de feldmareșalul Moltke: rezistența populară împotriva invaziei prusace și ocupării Franței. Spre surprinderea și iritarea lor, prusacii și aliații lor germani au descoperit că, deși câștigaseră războiul împotriva armatei franceze blocând corpurile principale ale forțelor inamice, comandate într-un mod incompetent, la Metz și Sedan, societatea franceză nu a acceptat ideea că verdictul –

înfrângerea – hotăra soarta națională. Ceea ce a urmat a fost, de fapt, un al doilea război, în care prusacii au fost obligați să oprime armate entuziaste dar formate din amatori, adunate de politicieni republicani patrioți care invocau spiritul legendei din 1793 : *la patrie en danger*. În războiul lor împotriva civililor francezi, cu sau fără uniformă, invadatorii au fost violenți fără discriminare.

Lupta înseamnă mult mai mult decât puterea de foc, așa cum tehnologia este doar unul dintre contextele vitale ale războiului. Mai mult, ideile privind folosirea eficientă a armelor sunt cel puțin la fel de importante precum armele în sine. Și, întotdeauna, starea de spirit a soldatului din spatele armei este mai importantă decât arma. Cu toate acestea, armele contează, și, din anii 1840 până în anii 1910, ritmul și implicațiile lor au reprezentat o provocare pentru puterea de înțelegere a militarului și, ca urmare, pentru doctrina militară. Relatarea principală se referă la progresele radicale, deși realizate gradual, în privința puterii de foc a infanteriei. Aceste progrese au generat ceea ce contemporanii au numit „criza tactică”, situație care a durat și care nu a fost niciodată rezolvată cu adevărat, din anii 1850 până în ultimul an al Primului Război Mondial. Evoluțiile tehnice la nivelul letalității armelor ușoare de infanterie, la care s-au adăugat, spre sfârșitul secolului, noutatea mitralierei și cea a tunului de câmp fără recul, au sugerat că infanteria nu mai putea trece la ofensivă, cel puțin nu prin atacuri frontale. Atunci, dacă soldații nu puteau avansa în fața puterii de foc moderne, cum se putea câștiga un război?

Până unde a progresat puterea de foc a armatelor din anii 1840 până în 1914? Evoluția este simplu de povestit, cu toate că, așa cum vom vedea pe parcursul lucrării, consecințele strategice și, în cele din urmă, consecințele politice sunt cele care contează cu adevărat. În caseta 5.1 oferim rezumatul a peste 60 de ani de evoluție a armelor ușoare de infanterie.

Caseta 5.1. Revoluția puterii de foc a infanteriei, 1840-1914

- *Capșele perforante* au înlocuit camerele de încărcare la muschete, astfel anulând efectele fatale ale umezelii, precum și proverbialele „sclipiri de o clipă” (anii 1830).
- S-a introdus *închizătorul*, care a crescut de șapte ori viteza tirului, în comparație cu muscheta cu cameră de încărcare și țevă neghintuită, deși pierderile de gaze la închizător au rămas o problemă. Închizătorul a permis soldaților să reîncarce în poziția culcat, fapt cu implicații majore pentru tactică (anii 1840).
- *Glonțul conoidal*, „glonțul Minié” a fost inventat în anii 1830, larg acceptat în anii 1840, și a devenit muniție standard a infanteriei armatelor moderne, cu excepția celei prusace, în anii 1850 și 1860. Pușca Minié sau, în mod cert, glonțul Minié într-o pușcă Enfield britanică (1851) se încărca prin cameră și se puteau trage două sau trei gloanțe pe minut. Potrivit principiului tehnic, mișcarea elicoidală făcea ca baza goală a sferei conoidale să se extindă și să se mențină pe traiectorie, eliminând astfel efectul negativ al factorilor de mediu asupra distanței de tragere și asupra preciziei. Pușca Minié, chiar dacă presupunea încărcarea din poziția în picioare, asigura ochirea până la 750 m. Putea fi letală la 1 km, dar ucidea cu siguranță la doar jumătate din această distanță. Invențiile Minié au reprezentat un salt de etapă pentru letalitatea infanteriei pentru armatele britanică, franceză, unionistă și confederată.

- *Puștile cu închizător aproape perfecte*, așa cum a fost pușca Chassepot de la vârful clasei, realizată de francezi (sfârșitul anilor 1860). Pușca Chassepot avea o distanță de tragere mai mare (asigurând ochirea până la 1500 m), era mai precisă și, în consecință, mai letală decât tehnologia din anii 1840, cu care era încă echipată în 1870 armata Prusiei, pușca Dreyse cu închizător de fund, prima pușcă cu închizător reușită, pe plan mondial.
- Introducerea puștilor cu repetiție și apoi a *puștilor cu încărcător* (anii 1860-1880). Pușca Dreyse cu închizător de fund, pușca Minié și pușca Chassepot erau arme foc cu foc. Încărcătoarele au mărit semnificativ viteza de tragere.
- Inventarea *pulberii fără fum* în 1884 pentru a înlocui pulberea neagră. Cartușele cu pulbere neagră trebuiau să fie mușcate pentru a putea fi utilizate, chiar și în sistemul Minié. Cartușele din metal (alamă) cu pulbere albă (1884), balistită (1888) și cordită (1889) au facilitat reducerea calibrului (cu o treime sau jumătate), ceea ce a permis introducerea benzii încărcătoare. Această invenție a pus capăt, practic, pagubelor anterioare produse de ancrasarea camerei din cauza pulberii și a crescut viteza și precizia gurilor de foc. În medie, noile propulsoare cu „pulbere albă” erau de trei ori mai puternice decât cele tradiționale, cu pulbere neagră, pe care le-au înlocuit.

Modernizarea celor mai importante arme între anii 1840 și 1914, așa cum am arătat în caseta 5.1, a fost un triumf în evoluția științei, tehnologiei, ingineriei, industriei și a capacității de adaptare militară. Totuși, acest fapt era de rău augur pentru războinicii aspiranți din toate țările, care aveau să utilizeze și să se confrunte în luptă cu aceste produse radical noi ale Revoluției Industriale și Științifice. De asemenea, nu era deloc clar, nici măcar pentru cele mai luminate minți militare ale vremii, ce anume însemna transformarea puterii de foc a infanteriei pentru logistică, organizare, doctrină, tactică, operațiuni, strategie și chiar pentru politica la vârf (nu că ultimul element ar fi fost considerat, în general, o preocupare potrivită pentru militari).

În continuare, este necesar să acordăm atenție armelor care aveau să domine câmpurile de bătaie dintre 1914 și 1918: mitraliera și artileria. În mod ironic, probabil, în ciuda sublinierii noastre, cerută de istoria progreselor militare din secolul al XIX-lea, Marele Război de la finalul acestei perioade nu a pus în lumină beneficiile oferite de perfecționarea puștii de infanterie. În schimb, Primul Război Mondial avea să fie un război al artileriei, mai ales, în timp ce mitraliera s-a dovedit a domina „zona nimănu”, care separa armatele rivale din tranșee și, în cele din urmă, înghesuite în cazemate. De fapt, la mijlocul războiului, importanța și utilizarea puștii au scăzut foarte mult. S-a descoperit că ea era o armă nepotrivită pentru lupta în tranșee și a fost înlocuită cu aruncătoare de grenade, mortiere, o diversitate de bastoane netede sau ghintuite, și cu un număr tot mai mare de arme automate și semi-automate.

Prima mitralieră cu adevărat practică a fost inventată în 1884 de americanul Hiram Maxim. Bazându-se pe propria energie de recul, o singură țevă cu răcire cu apă putea să tragă 600 de focuri pe minut. Se bloca foarte des, pe lângă alte dificultăți, și utiliza benzi de muniție într-un ritm care îi înspăimânta pe responsabilii cu logistica. Totuși, ea putea fi îmbunătățită și a reprezentat o altă schimbare de etapă la nivelul letalității armelor de infanterie pentru ofensivă și defensivă. Armatele aveau preferințe diferite în

privința mărcilor sistemelor de armament, a ritmului de introducere în inventar, precum și a plasării exacte a acestui dispozitiv extraordinar în structura forței. Dar nu se putea nega că mitraliera transformase desfășurarea luptei.

Povestea artileriei din secolul al XIX-lea este prea extinsă pentru a fi prezentată în lucrarea de față. În capitolul 7 vom discuta despre toate consecințele ei. Tunurile s-au transformat, fiind fabricate inițial din alamă și fier, apoi din oțel, cu țeava lisă, inițial, apoi ghintuită (anii 1860). Încărcarea pe gura țevii a făcut loc încărcării prin chiulasă (anii 1860), iar obuzele în principal solide au fost înlocuite cu cele explozive, care presupuneau dezvoltarea unor focoașe de precizie cu întârziere, alături de sistemul mai vechi al șrapnelului (folosit în armata britanică începând cu 1804). Datorită unei abordări mai științifice față de armamentul greu, focul indirect a fost introdus în Războiul Burilor de către ambele părți, în timp ce rușii i-au perfecționat utilizarea în războiul cu Japonia (1904-1905), devenind, în mod neobișnuit, liderii tehnicii din domeniu. De asemenea, tehnicienii au rezolvat problema necesității de a reîncărca tunul după fiecare foc, fapt care ducea la pierderea de timp, lipsa preciziei și la expunerea repetată a personalului. Soluția a fost inventarea unui mecanism fără recul facilitat de eliberarea în spate a gazelor de tragere (anii 1890).

Sârma ghimpată a fost o invenție tehnică civilă exterioară armamentului modern, dar aflată într-o sinergie letală cu acesta. Sârma care închidea aria anterior deschisă a preeriei americane a fost inventată în 1874 și folosită pentru prima dată în Războiul Burilor (1899-1902). S-a dovedit a avea o contribuție fatală la apariția blocajului pe front și a fost elementul de sprijin necesar pentru strategia uzurii dintre 1914 și 1918.

Pentru ca aceste inovații să fie utilizate într-un mod inteligent, eficiente, dacă nu neapărat eficiente, fiecare actor statal cu aspirații de performanță în războiul modern era obligat să-și creeze un stat-major alcătuit din specialiști militari cu adevărat experți în misterele logisticii, mai ales în transporturile coordonate pe căile ferate. Secțiunile din cadrul statului-major responsabile de căile ferate se confruntau cu mobilizarea, sarcina obligatorie din timpul războiului, despre care se considera că deține cheia unei victorii rapide, și cu planificarea de război. Prusacii au fost primii, dar, așa cum se întâmplă întotdeauna, liderul este urmat și pierde mult din avantaj, după cum ilustrează situația la care facem referire.

În ultimele decenii ale secolului, neliniștile aristocraților și ale altor conservatori cu privire la riscurile politice prezentate de crearea unei națiuni înarmate prin recrutare universală au fost înlocuite de cererile mai presante ale necesității militare percepute, mai ales în Franța. Experiența franceză din 1870-1871 și scăderea demografică semnificativă în comparație cu noua Germanie au oferit motive convingătoare pentru ca armata să își îngroașe considerabil rândurile. Cu toate acestea, fiecare mare putere continentală a continuat să își mărească efectivul și capacitățile armatei, luând în considerare pericolele politice ale consecințelor interne nedorite de democratice care decurgeau din extinderea la scară mare.

Poate părea ciudat că, până acum, nu am afirmat nimic despre caracterul naval, sau maritim, mai general. Omisiunea ar putea să pară nejustificată, mai ales că între 1890 și 1914 s-au publicat scrieri celebre ale celor mai importanți teoreticieni ai strategiei din istoria americană și britanică. În 1890, amiralul american Alfred Thayer Mahan a exprimat doctrina superiorității pe mare, cu ajutorul unei flote de luptă dominante și